

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р **Мариана Матеева Петрова**,
научна специалност: 3.8. Икономика
ISMA university, Latvia
ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“, България

на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор на науките“
в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление 3.8. Икономика
докторска програма: „Финанси, застраховане и осигуряване“

Автор: д-р Ярослава Сергеевна Левченко

Тема: Финансова подкрепа на мостовото строителство в Украйна, въз основа на комплексен подход за повишаване на инвестиционната привлекателност

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 100 от 29.04.2021 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **Финансова подкрепа на мостовото строителство в Украйна, въз основа на комплексен подход за повишаване на инвестиционната привлекателност** за придобиване на образователната и научна степен „доктор на науките“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“. Автор на дисертационния труд е д-р **Ярослава Сергеевна Левченко**.

Предадените от **д-р Ярослава Левченко** материали включват документи по представен опис: дисертационен труд, автореферат, справка за научно-приложните приноси в дисертационния труд; справка за изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор на науките“ в професионално направление 3.8. Икономика; дисертационен труд; автореферат. Докторантът е приложил списък с 66 публикации по темата на дисертационния труд, вкл. и списък с цитирания.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Формулираната тема е посветена на актуален и значим за съвременните условия икономически проблем: разработване на теоретичните, методологични и концептуални

основи на финансовата подкрепа за мостостроенето, базирани на комплексен подход за повишаване на инвестиционната привлекателност. Изследователската теза моделира логиката на дисертационното изследване и приложения аналитичен инструментариум.

Дисертационният труд е оформен в раздели и подраздели, в съответствие с поставената цел, задачи и предмета на изследването и отразява подхода на автора към изследваната тема.

3. Познаване на проблема

д-р **Ярослава Левченко** показва задълбочено и обективно формулиране и оценяване проблемите, изследвани в дисертационния труд. Използвани и анализирани са 510 литературни и интернет източници на специализирана научна литература на различни езици, нормативни документи.

4. Методика на изследването

За реализирането на поставената цел и за решаването на изследователските задачи са приложени следните методи за научно изследване: критичен анализ, абстрактно-логически метод и обобщаване на научния опит; анализ, обобщение и сравнение; икономическо и математическо моделиране, метод „златна пропорция“; корелации; математически и статистически анализ на резултатите от проучванията, извършени с помощта на софтуер за статистическа обработка на данни, SPSS (v21.0) и Microsoft Excel (2010); йерархии; прогнозиране; графичен.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от увод, изложение оформено в увод, пет раздела (глави), литература, списък с включени фигури, таблици, съкращения. Разработката е в общ обем от 401 страници (334 страници без библиографията и приложенията), представени са 69 таблици и 42 фигури, 510 са използваните литературни и интернет източници.

Обект на проучването е набор от икономически отношения в процеса на изпълнение на мостови строителни проекти в рамките на публично-частни партньорства.

Предмет на проучването е усъвършенстването на теоретичните и методологични основи на публично-частното партньорство в системата на финансова подкрепа в контекста на развитието на мостостроенето.

Целта на дисертационния труд е да задълбочи теоретичните и методологичните основи на публично-частното партньорство в системата за финансова подкрепа в контекста на развитието на мостостроенето.

Поставената цел е значима за икономическата система, а решаването на задачите осигурява нейното постигане.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В дисертацията са разработени теоретичните, методологични и концептуални основи на финансовата подкрепа за развитието на мостостроенето, в рамките публично-частното партньорство.

В хода на научното изследване са установени следните научни резултати, които имат потенциал на научен принос:

1. Обоснована е концепцията за инвестиционна привлекателност на мостостроенето, която представлява комбинация от обективни и субективни външни условия и фактори, които оказват значително влияние върху процеса на вземане на решения за инвестиции с цел финансова подкрепа и икономически растеж като териториални клетки, отрасъла на мостостроене, националната икономика и обществото като цяло, и по-специално бизнес субектите в мостостроенето;
2. Въз основа на анализа на факторите за осигуряване на инвестиционна привлекателност в системата на финансова подкрепа за мостостроенето и с цел ефективно въздействие върху тях е определен „критичен триъгълник“ на финансовата подкрепа за мостостроенето в Украйна, който включва осигуряване инвестиционна привлекателност като цяло, осигуряване на качеството на образованието и по-специално осигуряване на публично-частно партньорство;
3. Определено е мястото и ролята на публично-частното партньорство в системата за финансова подкрепа за мостостроене, като един от ключовите фактори, влияещи върху вземането на решения по отношение на инвестициите в мостови строителни проекти, и мястото и ролята на дуалното образование като фактор за осигуряване на качеството на висшето образование в система за финансово осигуряване в контекста на развитието на мостостроенето;
4. Въз основа на подхода за разбиране на категорията "финансова подкрепа", се предлага да се разбере категорията "финансова подкрепа на мостостроенето" като съвкупност от отношения за гарантиране на качеството на факторите, влияещи на финансовата подкрепа, за търсене на инвестиции, за привличане и ефективно разпределяне на инвестиционни ресурси с цел финансова подкрепа и икономически растеж както на стопанските субекти в частност на мостостроителната индустрия, така и на териториалните клетки, мостостроителната индустрия, националната икономика и обществото като цяло;
5. Въз основа на определянето на зависимостите между показателите за оценка на потенциала за въвеждане на дуална форма на образование, потенциалните

териториални клетки за въвеждане на дуално образование са идентифицирани като фактор за гарантиране на инвестиционната привлекателност в контекста на финансовата подкрепа за мостостроенето;

6. Въз основа на оценката на физическото състояние на мостовете се предлага модел за оценка на критичните граници и осъществимостта на капиталовите инвестиции в реконструкция или ново строителство за постигане на рационално използване на финансовите ресурси в контекста на финансовата подкрепа и развитието на мостостроенето;
7. Разработен е набор от мерки, който е насочен към финансова подкрепа за мостостроенето в Украйна; предвижда стимулиране на идентифицираните „слабости“, които най-съществено засягат финансовата подкрепа в контекста на развитието на мостостроенето в Украйна; се основава на прилагането на най-добрия световен опит на публично-частното партньорство в мостови строителни проекти в рамките на териториални клетки;
8. Установено е, че стимулирането на инвестиционната дейност, е възможно, като се концентрират ресурси в приоритетни сектори на икономиката, инвестиране в човешки потенциал, разработване на регионални планове за повишаване на инвестиционната привлекателност на всички региони на страната;
9. Предложени са начини за подобряване на инвестиционната привлекателност на мостостроенето в контекста на неговата финансова подкрепа, а именно: намаляване на нивото на държавно регулиране на бизнеса; цялостна съдебна реформа; подобряване на законодателната и регулаторна рамка на правата и собствеността; преодоляване на бюрокрацията и корупцията; насърчаване развитието на капиталовите пазари; намаляване на данъчната тежест; осигуряване на стабилността на политическата среда; засилване на дейностите за повишаване на инвестиционната активност на държавата; осигуряване на качеството на образование на населението;
10. Усъвършенстван е методологическият инструментариум за оценка на инвестиционната привлекателност на мостостроенето, където вниманието е насочено към регионалната и секторната инвестиционна привлекателност като компоненти на системата за финансова подкрепа в контекста на развитието на мостостроенето в Украйна;
11. Подобен е методологическият инструментариум за оценка на потенциала за въвеждане на дуална форма на обучение в системата за финансова подкрепа в

контекста на развитието на мостостроенето, основан на интегрален подход, базиран на политически, икономически и културни и образователни модели;

12. Разработен е категорийно-концептуален апарат по проблема с финансовата подкрепа в контекста на развитието на мостостроенето, чрез предоставяне на дефиницията "финансова подкрепа на мостостроенето", "инвестиционна привлекателност на мостостроенето", "критични компоненти на системата за финансова подкрепа за мостостроенето", в които, за разлика от вече наличните в научната литература, същевременно се отбелязва динамичността и неделимостта на инвестиционната привлекателност в развитието на мостостроенето от нейното съществуване;
13. Предложена е методика за определяне на глобалния вектор на регионалните приоритети чрез прилагане на метода за анализ на йерархиите чрез умножаване на матрица, съставена от вектори на алтернативи, по вектора на приоритетите на критериите.
14. Предложена е методика за разпределяне на публични средства за подпомагане на финансова подкрепа за мостостроенето въз основа на показатели за инвестиционна привлекателност на мостостроенето и риск.

Получените резултати позволяват да се подобрят теоретичните и методологични основи на системата за финансова подкрепа в рамките на публично-частните партньорства в контекста на развитието на мостостроенето.

Авторските права върху резултатите от дисертацията се потвърждават от удостоверения за регистрация на авторски права, издадени от Министерството на икономическото развитие и търговията на Украйна.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Резултатите от изследванията по темата на дисертацията са коректно представени пред научната общност с научни публикации, самостоятелни и в съавторство. Те са показател за задълбочените научни интереси на докторанта, както и че научните приноси в дисертацията са лично дело на докторанта.

От посочените в Scopus публикации някои не кореспондират с темата на дисертацията: The model to optimize deliveries of perishable food products in supply chains; Process of resources provision management of the enterprise's activity with consideration of gender factor (10 съавтора); Forming concept of intellectualization information provision of managing an enterprise

Публикациите в конференции (с номера 44-59) приемам като тезиси, а посочените монографии под номера 60-63 и 66 за колективни монографии.

Приемам за представени 2 монографии, от които едната в съавторство (268 стр.) и една самостоятелна (272 стр.), издадена от ВУЗФ.

Приятно впечатление прави че кандидатът е публикувал част от рецензираните си публикации в България и в издания на ВУЗФ.

Публикациите се отличават с целенасоченост и аналитичност, добре аргументирана авторова позиция, отразяват постиженията на дисертационния труд, получени в хода на изследванията. Направената справка показва отразени цитирания в Scopus - 5 публ. (но в едно и също списание, като по темата са 2), 13 цитирания (3 без самоцитирания, H=1); в Publons има празен профил; в Google Scholar - 32 цитирания, H=3.

Не са представени разделителни протоколи за съвместните публикации.

8. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Приложена е Справка за изпълнение от докторанта на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор на науките“ в професионалното направление 3.8. Икономика. Сумарният брой точки многократно надхвърля изискуемия: показатели Г (1233,5), Д (205), Е(23,4)

9. Лично участие на докторанта

Представеният дисертационен труд на тема „**Финансова подкрепа на мостовото строителство в Украйна, въз основа на комплексен подход за повишаване на инвестиционната привлекателност**“ е добросъвестно осъществено научно-приложно изследване.

Нямам съмнение за личния принос на докторанта, изразяващ се в задълбочено изследване, творческо осмисляне и доразвиване на теорията и проблема, решаван в работата, а именно изучаване и разработване на теоретичните и методологичните основи на публично-частното партньорство в системата за финансова подкрепа в контекста на развитието на мостостроенето.

10. Автореферат

Авторефератът е в обем от 46 страници и е изготвен съгласно изискванията на ЗРАС и ППЗРАС. Той е издържан в структурно отношение и коректно отразява логиката и последователността на дисертационния труд. Показва уменията на д-р **Ярослава Левченко** да синтезира и обобщава, за да представи своите най-важни идеи и изводи.

11. Критични забележки и препоръки

В дисертационния труд няма оформено заключение, а по-скоро обобщаващите изводи играят ролята на такова. След всяка глава няма изведени изводи, но те са дадени обобщено в края.

Прави впечатление, че публикациите, индексирани в Скопус са само в едно списание - Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. Препоръчвам представяне на резултатите и в други специализирани международни издания с ИФ/ИР, което ще позволи по-висока видимост на научните резултати и ще създаде условия за по-интензивна цитируемост.

Като цяло анализираната информация, и особено в раздел 2 е от 2019 г., а в таблица 3.3. даже по-рано (2014-2018), таблица 4.1. също е за 2018 г., табл.4.15 (2015-2018), като преките инвестиции са дадени към 01.10.2018 (стр.297).

Въпреки че трудът се защитава през 2021 г. в него не е отразено въздействието на пандемията от Covid-19. Интерес представлява отговора на следния въпрос: Биха ли се променили изводите в труда като се вземе предвид влиянието на пандемията от Covid-19?

Прави впечатление че липсва библиография или поне програмни документи и нормативна уредба по темата от последните 2-3 години.

По-голяма част от посочената библиография не е цитирана в дисертацията. За някои източници не е посочена година, а за други и няма точна информативност и активен линк към източника.

Считам, че раздел 5. *Концептуални основи за програмиране на финансова подкрепа за мостостроенето в Украйна* би могло да се формулира по-точно, например „Програми за развитие ...“ (Програмни документи).

12. Лични впечатления

Не познавам лично докторанта. Нямаме съвместни публикации и разработки.

Впечатленията ми са от дисертационния труд, автореферата и публикациите по дисертацията. Те показват сериозен и ерудиран изследовател, със задълбочена теоретична подготовка и доказана способност за самостоятелни научни изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че **д-р Ярослава Левченко притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3.8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор на науките”** на **д-р Ярослава Сергеевна Левченко** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

21.05.2021 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

проф.д-р Мариана Петрова